

עלון סיפורים להלכה שלמה

ערש"ק פרשת ויקהל פקודי – פרשת החודש תשע"ז

עלון מס' 52

בס"ד

אביב הגיע פסח בא חלק א'

תקציר הפרקים הקודמים

הנערים קבעו ללמוד שיעור קבוע במסכת שבת עם הרב יעקב פעם בשבוע, ביום שלישי, והרב יעקב התנה את הדבר בכך שהם גם ילמדו אח"כ הלכות שבת הלכה למעשה. הרב חנן סיפר לנערים כי קרתה תקלה בבית הספר היסודי, שכן, בזמן שערכו את ספר החגים, גילו שלא הוכן חומר עבור חג פורים. הנערים התנדבו לעשות את המלאכה ביחד עם הרב יעקב. לאחר שהספר יצא לאור הבחינו הנערים כי הפרק על חג הפסח הינו קצר, נתן הציע לנחום להוציא קונטרס חדש על חג הפסח

המשימה" מתן פתח את תיקו והוציא מתוכו את הספר והחל לקרוא "זריזות נאמר על מצות עשה, וענינו לחוש הרבה על המצוה פן ואולי לא יהא בידו לקיימה, ומתוך כך זריזין מקדימין למצוות (פסחים ד', ע"א) כי לא ידע האדם את עתו ומרגע לרגע כמה מניעות וכמה עכובין וכמה פתויי היצר יכולים להזדמן, ומי שמחבב את המצוה כאשר ראוי לחבבה מאלפי זהב וכסף ומכל חיי העולם הבא לבו בוער כאש ולא ישקט עד עשותו אותה וחושש על אחד מני אלף פן יארע לו איזה מניעה, ועל כך אמרה תורה (מכילתא פ' בא פ"ט) מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה. והן בכלל הזריזות שאם הולך לדרך יכין לעצמו המצוות שאפשר להסתפק במציאות רחוק שבזמן קיומן ימצאבדרך כגון שופר ולולב ומגילה ומצות, יין לקידוש והבדלה וסדורי התפילה

למועדי השנה, ואין צריך לומר טלית ותפילין, אפילו אם הולך לטייל ואיכא למייחש אפילו חששא רחוקה שלא יוכל לשוב, יוליך עמו ולעולם יהא מזומנים אצלו וכמה פעמים נמצא שמי שהוא זריז נשכר ומי שאינו זריז לחוש חששות רחוקות הוא נפסד. וכן בכלל הזריזות לילך בזריזות כשהולך לדבר מצוה" (ערך זריזות) – "שכוייך גדול" קרא אליהו "באמת דברים מופלאים" א"כ הוסיף "אחרי שקיבלנו זריקת מרץ מהפלא יועץ ז"ע נשמע מה בתוכנית"

– "סבבה" אמר נחום "התוכנית היא כזו, כולנו נתחלק לזוגות, וכל זוג יקבל נושא הקשור לחג הפסח, כל זוג ישב בזמנו הפנוי ויחבר שאלות השייכות לנושא אותו הם קיבלו, ובמקביל גם יענו את התשובות לשאלות" – "ואיך נדע מה התשובה?" שאל אליהו – "נפתח ספרים ונראה מה כתוב שם" ענה מתן, ואז המשיך נחום בפירוט התכנית "אחרי שכולנו נסיים את המלאכה נעביר את מה שכתבנו לרב יעקב שיעבור על החומר, שח"ו לא תצא תקלה תחת ידינו, ומשם נתקדם בעז"ה הלאה" – "אחלה" קראו כולם "תוכנית מצויינת, יש עוד שאלות?" התעניין נחום "כרגע לא" ענו כולם – "סבבה" אמר נחום "א"כ, בואו נתחלק לצוותים, ונתחיל במשימה" – "סגור" קראו שוב כולם בקול רם

כשיצאו הנערים משיעורו של הרב יעקב קרא לפתע נחום "יש!!! תתכוננו חבר'ה לפרויקט הבא..." – "על מה אתה מדבר?" שאל מתן – "נו, על הקונטרס" ענה לו נחום "הרי נתן הציע שנוציא קונטרס על חג הפסח" – "נכון" אישר מתן "אז עכשיו בס"ד הצלחתי להשלים את תוכנית ההוצאה לפועל" – "יפה מאד" אמר עידו והוסיף "כל הכבוד" ואז שאל אליאב "אבל אמרת 'תתכוננו לפרויקט הבא' מה קשור הקונטרס שלך, אלינו" – "מה זה לא ברור?" ענה נחום "מה חשבתם שאני אעשה את הקונטרס לבד? אין מצב!!! – "אני מצטרף" הכריז מתן – "וגם אני" קרא עידו, וכך כל אחד בתורו הודיע על הסכמתו להשתתף בפרויקט – "טוב אז מה תוכנית העבודה?" שאל נתן "תוכנית עבודה?!" התפלא אליאב "מה אתם מתכוונים להתחיל לעבוד על הקונטרס כבר עכשיו?" – "כן" ענה לו עידו – "אבל

עד פסח יש עוד הרבה זמן, מה הלחץ?" שאל אליאב "אין לחץ" ענה נחום "פשוט אולי אתה לא יודע, אבל להוציא ספר לוקח הרבה זמן, בתחילה צריך לכתוב אותו, אח"כ צריך לתת לרב יעקב לעבור עליו, שלא כתבנו דברים שגויים, אח"כ צריך לעשות הגהה לשונית, ואז לתת לגרפיקאי שייצב, ושוב צריך לעשות הגהה שלא נעלם משהו בדרך, ובסוף בסוף צריך גם להדפיס אותו, ואם אתה לא רוצה שיקרה לנו כמו שקרה בבית הספר היסודי,

שברגע האחרון הם גילו שחסר להם חומר, כדאי מאד להתחיל במלאכה כמה שיותר מוקדם, וחץ מזה, אם כבר אנחנו מדברים על פסח, אתה בטח זוכר" הוסיף נחום "שכתוב שזריזים מקדימים למצוות, ולא דוחים אותם, כמו שכתוב בספר שמות "ושמרתם את המצות" (שמות י"ב, ו') ורש"י במקום כותב על כך "אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות כדרך שאין מחמיצין את המצות כך אין מחמיצין את המצוות אלא אם באה לידך עשה אותה מיד"

– "אתם יודעים" קרא מתן "בדיוק היום קראתי בלימוד היומי שלי על עניין הזריזות, בספר פלא יועץ, אתם יודעים מה, אני חושב שאני אקריא לכם מתוכו, ואז נקבל דירבון רציני לביצוע

את השאלה הראשונה: מתי מברכים את ברכת האילנות?
תשובה: הגמרא בברכות דף מג ע"ב אומרת שמי שיוצא בימי
חודש ניסן ורואה אילנות מלבליים, מברך: ברוך שלא חסר
בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות
בהן בני אדם.

שאלה שניה: על אלו אילנות מברכים את הברכה?
תשובה: המשנה ברורה בסימן רכו ס"ק ב כתב בשם האחרונים
שמברכים דווקא על אילנות מאכל שמהפך עתיד לצאת פרי,
אבל על אילני סרק לא מברכים.

שאלה שלישית: מה צריך להיות על האילנות בזמן הברכה?
תשובה: כתב המשנה ברורה (שם) שמברכים דווקא על עצים
שיש עליהם פרחים, כי כתוב בגמרא אילנות מלבליים, אך על
עלים לא מברכים, וכן אם הפרחים כבר נשרו ויש כבר פירות על
העץ, אם הפירות כבר גדולים, אי אפשר עוד לברך.

שאלה רביעית: האם ניתן לברך גם
בלילה?

תשובה: בשו"ת ציץ אליעזר חלק יב
סימן כ כתב שגם בלילה אפשר לברך,
אם יש מספיק אור ויכולים להתרשם
וליהנות ביופי הראיה ובהתחדשות
הבריאה.

שאלה חמישית: האם נשים גם כן
חייבות בברכת האילנות?

תשובה: בשו"ת הר צבי אורח חיים חלק
א סימן קיח הוכיח שברכת האילנות
אינה מצוות עשה שהזמן גרמא, ומה
שהגמרא אמרה שמברכים בחודש ניסן,
זה לאו דווקא, ולכן נשים גם חייבות

בברכת האילנות.

שאלה שישית: האם צריך מניין לברכה?

תשובה: ברכת האילנות היא חובה על האדם ככל הברכות,
ואינה צריכה להיעשות במניין. אך ודאי שאם אפשר לקיים
הברכה במניין הרי יש בזה ברוב עם הדרת מלך.

שאלה שביעית: מה קורה אם העצים נמצאים בשטח פרטי גם
מותר לברך עליהם?

תשובה: מותר לברך על כל עץ פרי שרואים שמלבב, אך אין
לעבור על איסורים בשביל קיום הברכה, ועל כן כמובן אין
להיכנס לשטח פרטי ללא רשות.

שאלה שמינית: אם העצים הם ערלה גם מותר לברך עליהם?
ואם הם מורכבים?

תשובה: נחלקו הפוסקים אם מותר לברך ברכת האילנות על
אילנות שהפרי שלהם אסור באכילה, ולכן ראוי להחמיר ולא
לברך על עצי ערלה או על עצים מורכבים. (שו"ת מנחת יצחק
חלק ג סימן כה, שו"ת יביע אומר חלק ה סימן כ).

שאלה תשיעית: האם מספיק עץ אחד לברכה או בגלל שקוראים
לזה ברכת האילנות בלשון רבים צריך יותר מעץ אחד?

תשובה: לכתחילה יש להדר לברך לפחות על שני עצים, אך
הסכמת הפוסקים שאינו לעיכוב אלא להידור, וכשאין לפניו אלא
אילן אחד יוכל לברך עליו. (שו"ת ציץ אליעזר חלק יב סימן כ,
שו"ת רכבות אפרים חלק ח סימן עז בשם הרב פיינשטיין).

שאלה עשירית: מה עושים אם בסביבות העץ יש ריח מסריח?
תשובה: ככל דיני ברכות ותפילה אין לברך במקום שיש ריח רע.
(שו"ע סימנים עו, פה, פו)

–"זהו... אמר עידו "נראה לי שסיימנו" –"היה ממש מעניין"
הוסיף מתן "עכשיו מעניין אותי לראות מה כתבו הח'ברה
האחרים" –"אז נצטרך להיעזר בסבלנות" אמר מתן אחר הוסיף
"אבל אני בטוח שגם להם יהיו חידושים מעניינים" –"בוזא אני גם
בטוח" אמר עידו

נחום חילק את החבורה לזוגות ונתן לכל זוג את הנושא שעליו
יעבדו, מתן ועידו קיבלו את נושא ברכת האילנות.

–"טוב, אני מציע, שמחר בערב א"ה, נשב בבית המדרש ונחל
בעבודה" הציע עידו למתן –"מצויין, גם אני חשבתי בדיוק כך, רק
אם יש לך ספרים מיוחדים בבית אל תשכח להביא אותם" קרא
מתן בזמן שעידו החל מתרחק –"סגור" ענה לו עידו

למחרת נפגשו מתן ועידו בבית המדרש –"הנה הבאתי את הספר
'בחזק יד' של הרב חזקיה" אמר מתן –"מצויין" נענה עידו "אז
במה נתחיל שאל?" –"בהתחלה" ענה מתן "ראיתי שהלכות ברכת
האילנות נכתבו בתחילת הלכות חודש ניסן, אולי גם, בעז"ה,
נגלה למה הם נרשמו בתחילה ולא בסוף, ושניהם פתחו את הספר
והחלו לקרא מתוכו

'שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום מפורים (חזו"ע
עמ' א) (שו"ע אור"ח סי' תכט ס"א) ולכן ראוי שכל אדם ילמד
ויחזור על הלכות פסח כדי שידע
כיצד לנהוג למעשה.

בכל חודש ניסן אין נופלים על
פניהם ואין אומרים וידוי ותחנון
(שו"ע ס"א) וכן אין אומרים
"צדקתך" בשבתות (שו"ע ס"ב,
תורת מועדים פ"א ס"א)

מנהג טוב לקרוא מחומש או
מסידור החל מר"ח ניסן את
"פרשת הנשיאים" (הכתובה
בפרשת נשא), כל יום את הנשיא
שלו, וביום י"ג בניסן קוראים
מתחילת פרשת בהעלותך עד "כן
עשה את המנורה" (חזו"ע פסח
עמ' ג)

הרואה בימי ניסן אילנות מאכל שמוציאים פרחים (הוא השלב
שלפני גדילת הפרי) צריך לשבח ולהודות לבורא עליהם, וברכה
זו אומרים פעם אחת בשנה בלבד בחודש ניסן. (שו"ע אור"ח סי'
רכו ס"א)

זמן ברכה זו הוא לכתחילה בתחילת חודש ניסן (שו"ע שם), ואם
לא נודמן לו יברך במשך ניסן, ואם לא הספיק רשאי לברך
בחודש אייר (שו"ת יח"ד ח"א סי' א) וכן אין להקדים לכתחילה
ולברך בחודש אדר, מ"מ אם ברך יצא (הלכה ברורה לגר"ד יוסף
סי' רכו ס"ו)

–"אה, עכשיו אני מבין" קרא עידו "מדוע הלכות אלו נכתבו מיד
בתחילת ההלכות המדברות על חודש ניסן, כי ניתן להתחיל
לברך מר"ח ניסן, וכמו שכבר למדנו זריזים מקדימים למצוות ולכן
רצוי לברך את ברכת האילנות מיד שמגיע חודש ניסן" –"נראה לי
שאתה צודק" אמר מתן "אבל רגע עידו" הוסיף מתן "מתוך
שנשאבנו ללימוד, שכחנו שאנחנו צריכים לכתוב את הכל באופן
של שאלה ותשובה" –"צודק" אמר עידו "אז בוא ונתחיל
מהתחלה, אך נראה לי שכדאי קודם לכתוב הקדמה לדיני
ברכת האילנות, כמו שהרב יעקב לימד אותנו" ואז הם החלו
לכתוב יחדיו את הדברים הבאים 'ברכת האילנות היא אחת
מברכות הראיה על עניינים שונים, אך ברכה זו מיוחדת שהיא רק
פעם אחת בשנה, ולכן ראוי להקפיד עליה. בניגוד לשאר ברכות
הראיה שאדם מתחייב בברכה רק אם הוא רואה את הדבר, אך
אינו צריך להשתדל ולראות. בברכת האילנות עושים תיקונים
גדולים, ולכן אדם צריך להתאמץ ולהשתדל ולחזור אחריה, וע"פ
המקובלים יש בכך ברכה זו לתקן דברים גדולים וגבוהים,
ולהעלות נשמות תועות למקור.

יש נוהגים לומר לפני הברכה נוסח של לשם יחוד, ולאחר הברכה
לתת כסף לצדקה. ויש מוסיפים עוד מזמורי תהילים.

לאחר דברי ההקדמה הם עברו לשלב השאלות והחלו לכתוב

העלון מוקדש השבוע לעילוי נשמות

מור"ר סבי הר"ק משה בן ציון בה"ר ברוך זייוס הי"ד זי"ע
הרה"ק ר' משולם זושא בה"ר אהרן יוסף לוריא זצוק"ל זי"ע